

คู่มือการปฏิบัติงาน

กระบวนการติดตามการดำเนินงาน

ตามแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย

พ.ศ. ๒๕๖๔ - ๒๕๗๐

สำนักนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

๑) ชื่องาน

กระบวนการติดตามการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๔ - ๒๕๗๐

๒) บทนำ

ช่วงอายุในการพัฒนามนุษย์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด และเป็นรากฐานของการพัฒนาอย่างยั่งยืนสูงสุด คือ ช่วงปฐมวัย ที่เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิ ซึ่งเป็นช่วงวัยที่พัฒนาการด้านสมองและการเรียนรู้เป็นไปอย่างรวดเร็วที่สุดในชีวิต และเป็นช่วงวัยที่เด็กมีความกระตือรือร้นและมีความสามารถในการเรียนรู้ทุกสิ่ง หากเด็กไม่ได้รับการเลี้ยงดูและพัฒนาอย่างถูกต้องเหมาะสมในช่วงปฐมวัย โอกาสทองของการพัฒนาก็จะไม่หวนกลับมาอีก ความสำคัญในการพัฒนาเด็กปฐมวัยตั้งแต่ในครรภ์มารดาไม่ใช่เพียงวาระแห่งชาติอีกต่อไป แต่เป็นวาระการพัฒนาของโลก ดังปรากฏในคำรับรองปฏิญญาแห่งสหประชาชาติ (Millennium Development Goals : MDGs) ที่ประชุมสุดยอดสหประชาชาติของสหประชาชาติ ซึ่งประกอบด้วยผู้นำประเทศต่าง ๆ ๑๘๙ ประเทศ ได้ร่วมกันกำหนดเป้าหมายการพัฒนา โดยหนึ่งในเป้าหมายสำคัญด้านเด็กปฐมวัย คือ การลดอัตราการตายของเด็กและการพัฒนาสุขภาพของสตรีมีครรภ์

การพัฒนาเด็กปฐมวัยของประเทศไทยเป็นสิ่งที่รัฐบาลให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ทำให้ผลของการลงทุนที่คุ้มค่าที่สุดต่อการสร้างรากฐานของชีวิต ที่ผ่านมามีการดำเนินงานเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันหลายภาคส่วน เนื่องจากเด็กปฐมวัยเป็นวัยที่เริ่มต้นตั้งแต่ปฏิสนธิในครรภ์มารดา จนถึงอายุ ๖ ปีบริบูรณ์ หรือก่อนเข้าชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ จึงมีหลายหน่วยงานที่จัดบริการพัฒนาเด็กปฐมวัย รวมทั้งการให้ความรู้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรชุมชน โดยในส่วนของภาครัฐมีกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานหลัก

นอกจากนี้ยังมีกฎหมาย นโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้านเด็กปฐมวัย ตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ รวมถึงกฎหมายสำคัญด้านเด็กปฐมวัยฉบับปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๒ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเครื่องกำกับการดำเนินงานด้านเด็กปฐมวัยของประเทศเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อย่างไรก็ตามแม้รัฐบาลพยายามระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง แต่ยังมีอีกหลายปัจจัยที่ทำให้การพัฒนาเด็กปฐมวัยดำเนินการได้ไม่เต็มประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังปรากฏในผลสำรวจต่าง ๆ เช่น โครงการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๒ (Multiple Indicator Cluster Survey : MICS) ที่ดำเนินการสำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติร่วมกับองค์การยูนิเซฟประเทศไทย การสำรวจของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งได้ข้อมูลสอดคล้องกันหลายประการ เช่น ปัญหาด้านพัฒนาการ ภาวะทุพโภชนาการ ทั้งในส่วนของภาวะโภชนาการขาด (ปัญหาส่วนสูงไม่สมส่วนตามเกณฑ์) และภาวะน้ำหนักเกิน (อ้วน) รวมถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการปฐมวัย และคุณภาพการให้บริการ พ่อแม่ผู้ปกครองขาดความรู้ความเข้าใจและขาดทักษะการดูแลเลี้ยงดูที่ถูกต้องตามวัย นอกจากนี้ยังขาดการเตรียมความพร้อมระหว่างรอยเชื่อมต่อปฐมวัยไปยังระดับประถมศึกษา ปัญหากลุ่มเด็กไร้สัญชาติ ชนกลุ่มน้อย ซึ่งปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวไม่สามารถลดหรือทำให้หมดลงไปได้เนื่องจากขาดระบบที่จะทำให้เกิดการดำเนินการได้ เช่น ระบบการสำรวจคัดกรองวินิจฉัยศักยภาพของเด็กปฐมวัย

ทำให้การพัฒนาแบบองค์รวมและเน้นการดูแลเด็กแต่ละคนที่มีความแตกต่างกันเป็นไปได้ยาก รวมทั้งระบบการดำเนินงานทางกฎหมายที่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปได้จริง รวมถึงการขาดการบูรณาการการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ สิ่งที่รัฐบาลณรงค์และเกื้อหนุนในทางปฏิบัติมีหลายประการเช่นกัน อาทิ การให้เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด การได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์ การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การเฝ้าระวังโรคขาดสารไอโอดีน เป็นต้น

ด้วยความสำคัญดังกล่าว สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้เสนอแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐ ต่อคณะรัฐมนตรี ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบในหลักการของแผนฯ เมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๔ และตามความในมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๒ กำหนดให้หน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีหน้าที่ดำเนินการตามภารกิจที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย จัดทำแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเด็กปฐมวัยและปฏิบัติการให้เป็นไปตามแผนดังกล่าว สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐ โดยแบ่งออกเป็น ๒ ระยะ คือ ระยะปี พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๖๕ และ พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐

อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์แผนปฏิบัติการฯ และผลการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ พบว่า บางยุทธศาสตร์และเป้าประสงค์ยังไม่มีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม รองรับ นอกจากนี้ แผนงาน/โครงการ/กิจกรรมของบางหน่วยงานมีความสอดคล้องกับหลายยุทธศาสตร์และเป้าประสงค์ ซึ่งได้รวบรวมไว้ในร่างรายงานผลการติดตามการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ ดังนั้น เพื่อให้การจัดทำและติดตามแผนปฏิบัติการตามแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐ มีความครอบคลุม สมบูรณ์ ครบถ้วนและถูกต้อง เป็นไปตามตัวชี้วัดที่กำหนด สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้มีการติดตามการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐ เป็นประจำทุกปี เพื่อติดตามผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐ และติดตามการจัดทำแผนปฏิบัติการตามแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐ ในระดับต้นสังกัด ของหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง เป็นการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการขับเคลื่อนแผนพัฒนาเด็กปฐมวัยสู่การปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงาน และเพื่อรวบรวมเป็นข้อมูลเสนอต่อคณะกรรมการนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัยต่อไป

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อติดตามผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ และแผนปฏิบัติการตามแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐ ในระดับต้นสังกัด ของหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง
๒. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการขับเคลื่อนแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐ สู่การปฏิบัติในระดับต้นสังกัด
๓. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานการนำแผนการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐ สู่การปฏิบัติ

ขอบเขตการดำเนินงาน

๑. ประเด็นการติดตาม

๑.๑ การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐
สู่การปฏิบัติ

๑.๒ การส่งเสริมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยจัดทำโครงการ/กิจกรรมที่สอดคล้องกับ
แผนการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐

๑.๓ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค ในการจัดทำแผนปฏิบัติการตามแผนการพัฒนา
เด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐ ในระดับต้นสังกัด

๒. กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการติดตามแผนการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐ ประกอบด้วย หน่วยงานที่
เกี่ยวข้องระดับนโยบาย หน่วยงานระดับต้นสังกัด ที่ปรากฏในแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐ จำนวน ๔๕
หน่วยงาน

๓. ระยะเวลาในการดำเนินงาน

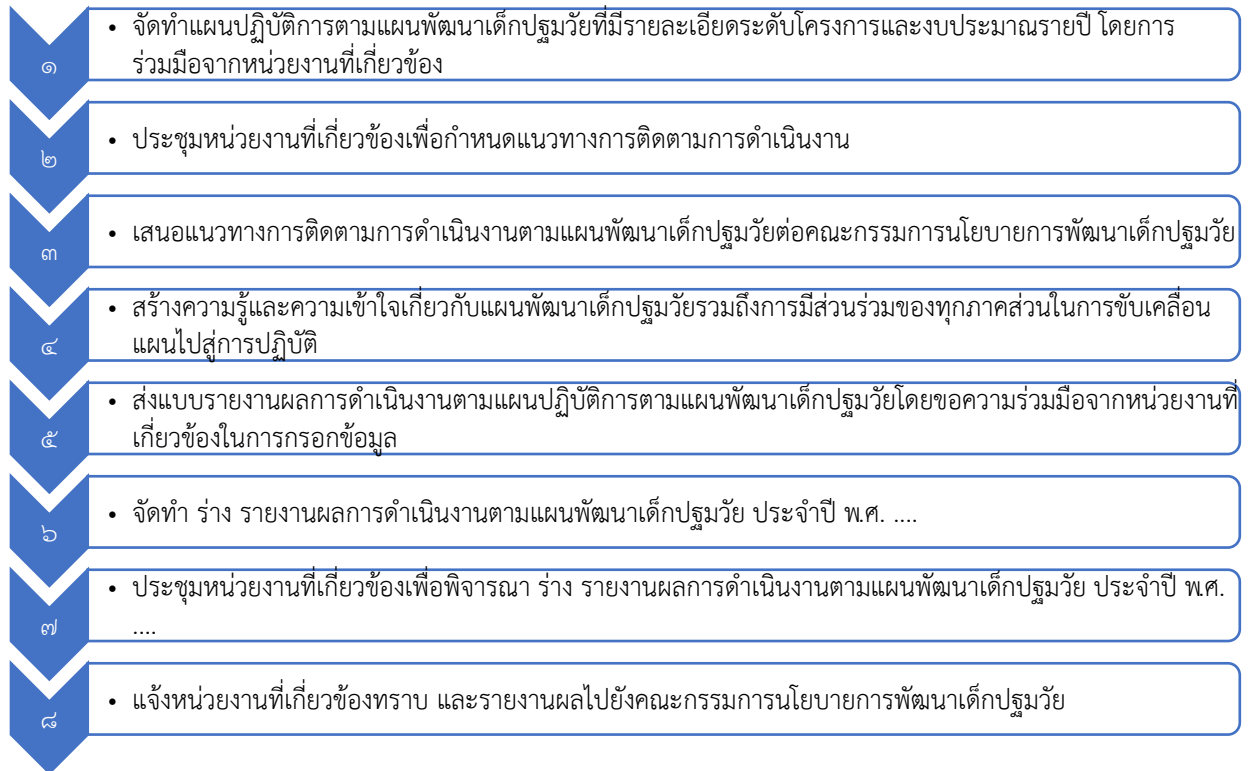
ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือนกันยายน ๒๕๖๔-เดือนมีนาคม ๒๕๖๖

๔. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับต้นสังกัดได้รับข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการจัดทำแผนปฏิบัติการ
ตามแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐ แนวทางการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ รวมถึงสะท้อนสภาพปัจจุบัน ปัญหา
อุปสรรคที่เกิดขึ้น จากการขับเคลื่อนแผนฯ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุง พัฒนา และวางแนวทางในการนำแผนฯ ไปสู่การ
ปฏิบัติต่อไป

๓) วิธีการขั้นตอนการปฏิบัติงาน

ภายหลังจากที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้จัดประชุมขับเคลื่อนแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย
พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐ ทั้งในระดับหน่วยงานต้นสังกัดส่วนกลาง และระดับภูมิภาค ๔ แห่งแล้ว สำนักงานฯ ได้มีหนังสือ
แจ้งไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกสังกัด (มกราคม ๒๕๖๕) เพื่อรับทราบการประกาศใช้แผนพัฒนา
เด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐ และให้หน่วยงานจัดทำแผนปฏิบัติการตามแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย
พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐ และจัดประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดแนวทางการจัดทำแผนปฏิบัติการตาม
แผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐ เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๕ เพื่อให้หน่วยงานต้นสังกัดได้ร่วม
แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ และนำไปสู่การจัดทำแผนปฏิบัติการรองรับแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ.
๒๕๖๔-๒๕๗๐ รวมถึงร่วมกำหนดแนวทางการติดตามการดำเนินงานตามแผนต่อไป โดยมีแผนผังการดำเนินงาน ดังนี้

ภาพที่ ๑ การขับเคลื่อนแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๔ - ๒๕๗๐ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕

๔) ระยะเวลาปฏิบัติงานแต่ละขั้นตอน

ขั้นตอน	ระยะเวลา
๑. จัดทำแผนปฏิบัติการตามแผนพัฒนาเด็กปฐมวัยที่มีรายละเอียดระดับโครงการและงบประมาณรายปี โดยการร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	๑ ปี (ปี ๒๕๖๔-๒๕๖๕)
๒. ประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดแนวทางการติดตามการดำเนินงาน	๑ เดือน (ปี ๒๕๖๔-๒๕๖๕)
๓. เสนอแนวทางการติดตามการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเด็กปฐมวัยต่อคณะกรรมการนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัย	๑ เดือน (ปี ๒๕๖๔-๒๕๖๕)
๔. สร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแผนพัฒนาเด็กปฐมวัยรวมถึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติ	๓ เดือน (ปี ๒๕๖๔-๒๕๖๕)
๕. ส่งแบบรายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการตามแผนพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกรอกข้อมูล	๓ เดือน (ก.ย. - พ.ย. ทุกปี)
๖. จัดทำ ร่าง รายงานผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย ประจำปี พ.ศ.	๒ เดือน (ธ.ค. - ม.ค. ทุกปี)
๗. ประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณา ร่าง รายงานผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย ประจำปี พ.ศ.	๑ วัน (มี.ค. - เม.ย. ทุกปี)
๘. แจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ และรายงานผลไปยังคณะกรรมการนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัย	๑ วัน (เม.ย. - พ.ค. ทุกปี)

๕) กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๒

หมวด ๓ แผนพัฒนาเด็กปฐมวัย

มาตรา ๑๙ ให้คณะกรรมการเสนอแผนพัฒนาเด็กปฐมวัยต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบและประกาศให้ทราบเป็นการทั่วไป

มาตรา ๒๐ แผนพัฒนาเด็กปฐมวัยตามมาตรา ๑๙ ต้องกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับระยะเวลา การใช้บังคับ แผน การบริหารและพัฒนาเด็กปฐมวัย วิธีปฏิบัติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งระยะเวลาในการดำเนินการให้ชัดเจน ฯลฯ

มาตรา ๒๑ เมื่อได้มีการประกาศแผนพัฒนาเด็กปฐมวัยแล้ว ให้หน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีหน้าที่ดำเนินการตามภารกิจที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย จัดทำแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเด็กปฐมวัยและปฏิบัติการให้เป็นไปตามแผนดังกล่าว

มาตรา ๒๒ ให้คณะกรรมการติดตามหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติการตามแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย หรือภาคเอกชนที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการตามแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย ปฏิบัติหรือดำเนินการตามแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย ในกรณีที่ไม่ปฏิบัติหรือไม่ดำเนินการตามแผนดังกล่าว ให้คณะกรรมการแจ้งให้หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือภาคเอกชน แล้วแต่กรณี แก้ไขหรือระงับยับยั้งการกระทำที่ไม่เป็นไปตามแผนพัฒนาเด็กปฐมวัยภายในเวลาที่คณะกรรมการกำหนด เมื่อพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวแล้ว หากยังไม่มีการปฏิบัติหรือดำเนินการให้ถูกต้องครบถ้วน ให้คณะกรรมการมีหนังสือแจ้งผู้ซึ่งมีอำนาจกำกับดูแลทราบพร้อมด้วยเหตุผล เพื่อพิจารณาดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจต่อไป

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๔

เห็นชอบแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐ ที่ดำเนินการจัดทำโดยคณะกรรมการนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัย เสนอโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

แผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐

ประกอบด้วย ๗ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การจัดและการให้บริการแก่เด็กปฐมวัย

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัวในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการให้บริการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การพัฒนาระบบและกลไกการบูรณาการสารสนเทศเด็กปฐมวัยและการนำไปใช้ประโยชน์

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การจัดทำและปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ ที่เกี่ยวกับเด็กปฐมวัย และการดำเนินการตาม

กฎหมาย

ยุทธศาสตร์ที่ ๖ การวิจัยพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้

ยุทธศาสตร์ที่ ๗ การบริหารจัดการ การสร้างกลไกการประสานการดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล